

MUŽEŠ SE VRÁTIT DOMU

(Gn 38,1-26)

I. Juda odchází z otcovského domu

Juda. Jeden z dvanácti Jákobových synů. Byl to on, kdo navrhl, že by jeho bratr Josef neměl být zabit, ale prodán do otroctví. Četli jsme o něm v našem dnešním textu, že „odešel od svých bratrů“. Opouští svůj domov a z chebrónských výšin, dle hebrejského textu *sestupuje* do keneanských nížin. Přičemž to sestupování není jen popisem cesty. Jde i o hodnocení Judova duchovního stavu. Stejně jako kdysi dávno Lot i Juda sestupuje, klesá, upadá a navazuje styky a příbuzenské svazky s Kenaanci, s lidmi propadlými baalovským kultům. Proč vlastně?

V Judově rodném stanu asi v té době nevládla nejpříjemnější atmosféra. Vlastními syny podvedený otec Jakob v domnění, že už jeho oblíbený Josef není na živu, *roztrhl svůj šat, přes bedra si přehodil zíněné roucho a hlasitě volal: „Rozsápán jest Josef!“* Řadu dní truchlil. Všichni se jej snažili potěšit, ale *on se potěšit jen tak nedal*. Josefa oplakával a stále opakoval stejnou písničku: „*Sestoupím za ním do podsvětí, sestoupím za ním do podsvětí...*“ Není utišení pro otce, který přežije vlastního syna. Taková rána se nikdy nemůže zahojit.

Život v podobné atmosféře nebývá nejsnadnější a tíží li vás ke všemu ještě vlastní svědomí... Juda si bezesporu uvědomoval, že prodej bratra do otroctví nebyl nejlepším řešením sourozeneckého sporu. Zachránil sice bratrovi život, nebyla však pro Josefa smrt nakonec lepší, než doživotní otroctví?

II. Juda usiluje o Hospodinovo požehnání

A tak Juda opouští svůj domov, otce, sourozence i víru, ve které byl vychováván a stává se z něj pohan. Navzdory tomu nechce přijít o dědičné požehnání dané zaslíbením, které jeho rodina už kdysi dávno prostřednictvím praotce Abrahama obdržela. K naplnění tohoto zaslíbení potřebuje potomky, nositele onoho požehnání. Další pokolení však na svět přivádí s Kenaankou a to navzdory rodinné tradici, podle které si synové Abrahamovi neměli hledat manželky synů vyvoleného mezi pohany. (Gn 24,3)

Juda si však Kenaanku vzal. Nejprve se vše vyvíjelo docela slibně. Porodila mu tři syny - Éla, Ónana a Šéla, na vnuky však čekal marně. On to však nevzdal. Synu Érovi sám osobně vybral a dohodil manželku. Jmenovala se Tamar (palma) a byla to opět Kenaanka. S Érem však už

nestačila otěhotnět. Musel zemřít, protože byl v Hospodinových očích zlý.

Juda se však jen tak nenechal odradit. V souladu s tzv. levirátním, švagrovským právem (Dt 25,5-9), který byl už pravděpodobně v té době v Jákobově rodině uplatňován, vybízí svého mladšího syna Onana, aby se zemřelému bratrovi o potomstvo se švagrovou Tamar postaral. „*Onan však věděl, že potomstvo nebude patřit jemu; proto kdykoli vcházel k ženě svého bratra, vypouštěl semeno na zem.*“ Proto musel i on zemřít. (Stojí za úvahu, že jej Hospodin nepotrestal za masturbaci, ale za porušení levirátního práva).

Čekali bychom, že se Juda po smrti svých synů alespoň zamyslí nad tím, zda k jejich zkáze nepřispěl třeba tím, že je vystavil pokušením pohanského světa. On však vinu přičítá ubohé Tamar. Ji považuje za nositelku rodinné kletby. Podle levirátního, švagrovského práva měl na místo Onana nastoupit nejmladší Šel. Juda se však bál, aby jej nepostihl podobný osud, jako jeho bratry a tak snachu Tamar poslal raději pryč, zpět do jejího otcovského domu v rodném Kanaanu. Našel si záminku: „Šel ještě není dospělý, a tak ještě raději počkáme.“

III. Juda klesá až na dno své existence

S Tamar však už Juda určitě nepočítal. Ona sama to vycítila a nesmířila se s tím. Zvláštní. Proč? Šlo i o naplnění mateřské touhy? Přece v pohanském prostředí už žádnými Božími zákony vázána být nemusela. Nemusel ji zajímat ani problém smilstva, ani levirátní zákon. V Judově domě však s největší pravděpodobností pochopila, že Hospodinovo požehnání stojí za to. Jákob a jeho rodina zde sice Hospodinu nejlepší PR nedělali, Jeho vůli nerespektovali, ale o Jeho požehnání stáli. To na Tamar mocně zapůsobilo. Proto se s vyřazením z posloupnosti lidu Hospodinova nesmířila.

Vymyslela plán vskutku geniální. Zdá se, že levirátnímu zákonu porozuměla zcela přesně. Věděla, že se švagrovská povinnost netýká jen jejích švagrů, ale i ostatních blízkých příbuzných z manželovy rodiny, tchána nevyjímaje. Proto si trpělivě počkala, až se Juda stane vdovcem.

Vše nasvědčuje tomu, že znala nejen zákony, ke kterým se Juda stále ještě formálně hlásil, ale znala i tchána samotného. Když jí bylo oznámeno, že se vypravil ke svému kenaanskému příteli na slavnost stříhání ovcí, správně vytušila, že si sem jde „vyhodit z kopýtka“. Kenaanským způsobům podlehl natolik, že problém smilství už prostě neřešil. To Tamar věděla, proto se chopila příležitosti. Převlékla se za nevěstku, vyšla mu vstříc a posadila se na rozcestí, ke kterému měl Juda cestou dojít. Zastřela si tvář a nabídla mu své erotické služby. Její odhad byl správný. Tchán neodmítnul.

Za služby domnělé nevěstce nabídl kůzle ze svého stáda, protože ho však u sebe neměl, vyžádala si od něj Tamar zástavu. Pečetidlo se šňůrkou a hůl. Dočetl jsem se, že pečetidlo s osobními symboly mělo tvar skarabea a zavěšené na šňůrce se nosilo na krku. Na holi byly zase vyřezány symboly rodu. Věnoval li Juda tyto symboly *kněžce* pohanského kultu plodnosti, za kterou Tamar považoval“, zapřel tím duchovní tradice svého rodu a s nimi svojí identitu.

IV. Juda se schovává za vinu Tamar

Tamar otěhotněla. Po třech měsících to vyšlo najevo a všichni čekali, jak tchán zareaguje. Z hlediska Jákobovy rodiny přece porušila právo cudnosti a dopustila se tak smilstva. Juda se ke své snaše najednou zná a jako hlava rodiny se staví do role přísného, spravedlivého soudce: „*Vyvedte ji, ať je upálena.*“ Světe div se, upálena? Najednou je Juda spravedlnost sama. Přísnější než zákon, dnes bychom řekli: „Papežštější než papež.“ Podle zákona Izraelovy rodiny mají být přece upalovány čarodějnice a smilné dcery kněží. (Lv 21,9) Za smilství se kamenuje!?

Chce snad svým rozsudkem Juda svou snachu obžalovat z čarodějnické kletby, kterou uvalila na jeho syny? Nic podobného, přátelé. Projevuje se zde zcela přirozeně, jako každý, na první pohled rádoby zbožný hříšník. Neadekvátně, extrémně přísně odsuzuje hřích, se kterým se sám dosud nevypořádal i hříšníka, onen hřích praktikujícího. Jak nadčasové...

VI. Tamar sebe i Judu zachraňuje

V poslední chvíli, „*když už ji vedli*“, však Tamar vytahuje svůj trumf. Zástavu, kterou si od Judy vyžádala. Tchánovi začínají hodiny, za hrobového ticha, odtikávat rozhodující sekundy jeho života. Rychle se musí rozhodnout mezi spravedlností, kterou se ještě před chvílí zaštitoval, nebo justiční vraždou, kterou by zase před ostatními úspěšně zamaskoval své slabosti.

Teprve nedávno mi při čtení tohoto textu došlo, do jakého rizika vlastně Tamar šla. Vždyť jakou váhu mělo pečetidlo a hůl? Juda se jí mohl nakrásně vysmát. Symboly jeho identity jej samy o sobě vlastně nemohly obžalovat před lidmi, jen před ním samotným. Měly probudit jeho svědomí. Proto mám za to, že Tamar nechtěla ani tak zachránit sebe, jako spíš jeho.

Příběh, který jsme si tady dnes četli, nebývá častým námětem ke kázání v křesťanské prostředí. Postupy Tamar se mnohým kazatelům jeví

jako nevhodné, hříšné a tím i nevyhovné. Osobně to vidím jinak. Tamar se ničím neprovinila. Toužila po Božím požehnání a legitimním způsobem, odpovídajícím požadavkům levirátního práva, svého cíle dosáhla. Jen tak naplnila Boží vůli.

Tak to ostatně pochopil i sám Juda. V textu jsme četli, že *už k ní nikdy nevešel*. Podle levirátního zákona měl totiž jen zplodit potomka tomu, kterého zastupoval a stáhnout ze scény. A on se doopravdy stáhnul. Využil rozhodující okamžik svého života k tomu, aby činil opravdové pokání: „*Je spravedlivější, než já.*“ Kdo ví, možná právě proto, že na své rozhodování neměl moc času ☺.

VII. Juda se vrací domů

A výsledek toho všeho? Narodily se dvojčata: Peres (trhlina) a Zerach (rozbřesk). Předchůdci toho, jehož prostřednictvím se Bůh a jeho království vlomilo do tohoto světa a s jehož příchodem se nad tímto světem znovu rozednilo. Proto je o nich všech řeč v jeho rodokmenu: „*Abraham měl syna Izáka, Izák Jákoba, Jákob Judu, Juda Ferese a Zaru z Támary, Feres měl syna Chesróma...*“ A vy už víte jak, onen rodokmen nakonec vrcholí: „*Jákob pak měl syna Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš, řečený Kristus.*“

A ještě něco. Juda se nakonec z pohanského Kenaanu vrací domů, k otci, k bratrům, k celé své rodině a hlavně k Bohu své rodiny. Dozvídáme se o tom z dalšího pokračování příběhu o Josefovi a jeho bratrech. Je totiž součástí výpravy, která se na pokyn otce Jákoba v období hladu vydává do Egypta pro zásoby potravin k přežití. Juda zde vystupuje v roli bratra, který se za život nejmladšího sourozence jejich rodu Benjamína sám nabízí jako otrok. Až sem sahá jeho pokání. (Gn 43,30-34) A nakonec se doopravdy stává nositelem vytouženého požehnání. Jákob jej ve své řeči na rozloučenou nakonec vyhláší za svého prvorozeného. (Gn 49,8-12)

No řekněte, nebyla by škoda, kdyby nám tento příběh o Judovi a Tamar z knihy Genesis nakonec vypadl? Nedožvěděli bychom se o tom, že Bůh k naplnění svých zaslíbení nepovolává jen ty ctnostné a poslušné, ale ty, jejichž hříchy je, na základě jejich pokání, nakonec schopen obrátit v dobré. To, co v případě Judově bylo na počátku evidentním smilstvím, se v Boží ruce nakonec stalo naplněním Boží vůle. Pán Bůh je prostě veliký ☺.

Juda se díky Tamar, pokání a velké Boží milosti vrátil domů. Vrátil se můžeš i ty. Tvůj nebeský Otec už doma rozsvítil světla. To proto, abys tam ve tmě pohlcující dnešní svět trefil. Na zápraží tě už netrpělivě vyhlíží. Dokonce ti vybíhá vstříc. Neváhej a jdi. Amen.